

Asia: HE 57/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua valtiovarainvaliokunnan verojaostolle tosiasiallista johtopaikkaa koskevan tuloverolain säännöksen muuttamisesta.

Finnwatch katsoo, että ehdotettu TVL 9 a § on ristiriidassa sille hallituksen esityksessä esitettyjen perustelujen kanssa. Uusi pykälä ei täsmennä TVL 9 §:ää, vaan rajoittaa olennaisesti sen soveltumista rajaten tosiasiallisen johtopaikkasäännöksen ja siitä seuraavan yleisen verovelvollisuuden ulkopuolelle paitsi suomalaisilta rahastoyhtiöiltä palveluja ostavat ulkomaiset rahastot, myös kotimaisten rahastoyhtiöiden ulkomaille perustamat rahastot. Näin laajalle rahastojen vapautukselle ei esitetä hallituksen esityksessä käytännössä minkäänlaisia perusteluja. Edellä mainituista syistä Finnwatch katsoo, että TVL 9 a §:ää tulisi rajata nyt esitetystä. Vaihtoehtoisesti sen lisäämisestä TVL:iin voitaisiin luopua kokonaan.

Aiempi EU-oikeudellisesti ongelmallinen rahastopoikkeus ollaan korvaamassa varsin monimutkaisella ja -tulkintaisella pykälällä

Esitetyllä uudella TVL 9 a §:llä on tarkoitus korvata vuodesta 2021 asti voimassa ollut määräaikainen rahastopoikkeus, joka on vapauttanut tietyt toisissa ETA-maissa toimivat rahastot (UCITS- ja AIF-rahastot) tosiasiallista johtopaikkaa koskevan säännöksen piiristä. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, ettei ulkomaille rekisteröityä rahastoa ole (muista ulkomaisista yhteisöistä poiketen) voitu katsoa Suomessa yleisesti verovelvolliseksi, vaikka sen tosiasiallisen johtopaikan voitaisiin katsoa olevan Suomessa.

Rahastopoikkeus lisättiin alun perin niin sanottua johtopaikkasäännöstä koskeneeseen lakiesitykseen (HE 136/2020 vp) elinkeinoelämän toiveesta. Se laadittiin kuitenkin määräaikaisena poikkeukseen liittyneiden avoimien valtiontukikysymysten vuoksi. Sittenmin EU:n komissio on selväsanaisesti todennut, että pysyvään kategoriseen rahastopoikkeukseen liittyisi selviä kielletyn valtiontuen piirteitä, ja se olisi ongelmallinen niin yhteisöverotuksen kuin voitonjaon lähdeverotuksenkin näkökulmasta. Tästä johtuen hallitus ei esitä nykymuotoisen rahastopoikkeuksen muuttamista pysyväksi, vaan uutta määrittelyä sille, missä tilanteissa ulkomaiselle rahastolle ei katsottaisi syntyvän Suomeen tosiasiallista johtopaikkaa.

Uuden TVL 9 a §:n mukaan ulkomaiselle rahastolle ei katsottaisi muodostuvan tosiasiallista johtopaikkaa Suomeen sen Suomessa sijaitsevan rahastoyhtiön toiminnan perusteella, mikäli laissa eritelty rahaston ja rahastoyhtiön riippumattomuutta toisistaan koskevat kriteerit täyttyvät. Tiivistetysti rahaston ja rahastoyhtiön katsottaisiin olevan riittävän riippumattomia toisistaan silloin, kun rahastoyhtiö toimii vähintään kolmen eri rahaston rahastoyhtiönä, näistä rahastoista yhdenkään maksamat palkkiot eivät ylitä 50 prosenttia rahastoyhtiön tuotoista eikä rahastoyhtiö omista yli 50 prosenttia yhdenkään em. rahaston osuuksista.

Lisäksi edellytyksenä olisi mm. se, että rahastoyhtiö tarjoaa rahastolle vain tavanomaisia palveluja ja palveluista maksetaan markkinaehtoinen korvaus.

Lakipykälää on luonnosvaiheen jälkeen täsmennetty mm. sen osalta, millä hetkellä laissa määriteltyjen kriteerien tulee täyttyä. Vaikka aiempi muotoilu jätti monia seikkoja liian avoimeksi, ei nyt esitettyjä täsmennyksiä voi pitää kovin onnistuneina. Pykälän 4 momentti johtaisi käytännössä siihen, että rahaston riippumattomuus selviäisi joissain tapauksissa vasta monta vuotta ensimmäisten arvioitavaksi tulevien verovuosien jälkeen. Hallituksen esityksen perusteella jää epäselväksi, miten tämän on tarkoitus toimia käytännössä: tehdäänkö arvio TVL 9 a §:n soveltumisesta vasta kolme vuotta toiminnan käynnistymisen jälkeen vai korjataan aiemmin mahdollisesti erilaiseksi muodostunutta verotusta jälkikäteen, mikäli riippumattomuuskriteerit täyttyvät vasta myöhempinä vuosina. Uudet täsmennykset ovat paitsi vaikeaselkoisia ja pykälää monimutkaistavia, myös TVL 9 a §:n soveltumista entisestään laajentavia, ja niiden sisältöä tulisi ehdottomasti uudelleenarvioida.

Ehdotetut kriteerit eivät ole TVL 9 §:ää täsmentäviä, vaan sen soveltumista olennaisesti rajaavia

Hallituksen esityksessä annetaan ymmärtää, että uudessa TVL 9 a §:ssä olisi kyse vain TVL 9 §:ää täsmentävästä pykälästä, jolla ei kavennettaisi TVL 9 §:n soveltumista, vaan ainoastaan tuotaisiin selkeyttä sen tulkintaan. Tähän perustuen HE:ssä esitetään, että "ulkomaisten rahastojen tosiasialliseen johtopaikkaan perustuva verovelvollisuus muodostuisi jatkossa sellaiseksi kuin se nykyisin olisi ilman määrääkaista rahastopoikkeusta".

Väite on kummallinen, sillä kyse on selkeästi uusista kriteereistä, joilla varsin iso osa ulkomaille rekisteröidyistä rahastoista rajataan tosiasiallista johtopaikkaa koskevan säännöksen soveltamisalan (ja sen myötä yleisen verovelvollisuuden) ulkopuolelle.

Ulosrajaus ei myöskään rajoitu puhtaasti ulkomaisiin rahastoihin, jotka ostavat rahaston hallinnointipalveluita ulkopuolisen palveluntarjoajan roolissa olevalta suomalaiselta rahastoyhtiöltä. Sen sijaan pykälä rajaa ulos myös suomalaisten rahastoyhtiöiden ulkomaille perustamat yhteisömuotoiset rahastot, vaikka niiden ylintä päättäväntä käyttävät elimet sijaitsisivat Suomessa. Tältä osin pykälä menee huomattavasti alkuperäisen (tosiasiallisen johtopaikkasäännöksen tuloverolakiin tuoneen) HE:n tavoitteita pidemmälle. HE 136/2020 vp:tä valmisteltaessa tavoite oli, ettei ulkomaiselle rahastolle synny Suomeen tosiasiallista johtopaikkaa tilanteessa, jossa ulkomainen rahasto ostaa suomalaiselta rahastoyhtiöltä tai omaisuushoito-yhtiöltä rahaston hallinnointiin liittyviä palveluja¹. Tällainen suppeampi ulkopuolisten palveluntarjoajien toimintaan liittyvä rajausta olisikin varsin perusteltu ja linjassa

¹ HE 136/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä konserniavustuksesta verotuksesta annetun lain 2 ja 7 §:n muuttamisesta, s. 26.
https://www2.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_136+2020.pdf

mm. Tanskan ja Norjan lainsäädännön kanssa. Nyt esitetty TVL 9 a § ulottuu kuitenkin huomattavasti laajemmalle.

Suurin merkitys ehdotetulla vapautuksella olisi sellaisten Suomesta johdettujen mutta ulkomaille rekisteröityjen rahastojen kohdalla, jotka eivät rinnastu kotimaiseen tuloveron osalta verovapaaksi määritettyyn sijoitusrahastoon. Ne vapautuisivat uuden TVL 9 a §:n myötä maksamasta Suomeen yhteisöveroa. Tähän joukkoon kuulunee ainakin suljettuja ja pienemmän osuudenomistajapiiriin rahastoja, jotka eivät täytä TVL 20 a §:n edellytyksiä verovapaudelle. Voitonjakoon liittyvän lähdeverotuksen osalta rahastojen rajaaminen johtopaikkasäännöksen ulkopuolelle voisi vaikuttaa myös muihin kuin edellä mainittuihin, sillä myös tuloverolta vapautettujen rahastojen ulkomaille maksamista voitonjakoeristä peritään tietyissä tilanteissa lähdeveroa.

Hallituksen esityksestä ei käy ilmi, miksi ulkomaille rekisteröityjen (mutta Suomesta käsin johdettujen) rahastojen osuudenomistajille halutaan turvata Suomeen rekisteröityjen rahastojen osuudenomistajia mahdollisesti suotuisampi lähdeverokohtelu, tai miksi rahastotoimintaa harjoittavia ulkomaille rekisteröityjä yhteisöjä, jotka eivät täytä TVL 20 a §:n kriteerejä verovapaudelle, halutaan suosia yhteisöverotuksessa muiden alojen yrityksiin tai vastaavanlaisiin kotimaisiin rahastoihin nähden. Etenkin viimeksi mainitulle tulisi esittää selkeät perusteet, koska ulosrajaus laittaa yritykset tuloverotuksessa eriarvoiseen asemaan.

Koska hallituksen esityksessä ei esitetä juurikaan perusteluja sille, että TVL 9 a § säädetään ehdotetussa laajuudessa, on pykäläehdotusta vaikea pitää perusteltuna. Finnwatch katsookin, että se tulisi rajata koskemaan tilanteita, joissa ulkomainen rahasto ostaa ulkopuolisena palveluntarjoajana toimivalta suomalaisrahastoyhtiöltä palveluita. Vaihtoehtoisesti ulosrajaus voitaisiin rajata koskemaan rahastoja, jotka ovat TVL 20 a §:n nojalla verovapaita yhteisöjä, tai siitä voitaisiin luopua kokonaan.

Hallituksen esitys on hyvin suppea ja siitä saa osin virheellisen kuvan verrokkimaiden lainsäädännöstä

Kun tavoitteena on selvästi ollut rajata ulos mahdollisimman laajasti myös kaikki suomalaisten rahastoyhtiöiden ulkomaille perustamat rahastot, tämä olisi ollut asiallista tuoda esiin hallituksen esityksessä sen sijaan, että siinä esitetään uuden pykälän olevan ainoastaan tekninen (sisältöä muuttamaton) täsmennys TVL 9 §:ään. Lisäksi valitulle ratkaisulle tulisi esittää selkeät ja kattavat perusteet. Pelkkä työpaikkojen turvaaminen ilman minkäänlaisia tarkempia tietoja ei ole riittävä peruste näin laajalle ulkomaisten rahastojen ulosrajaamiselle. Myös hallituksen esityksessä esitetty hallinnollisen taakan keventäminen on perusteluna heikko, kun kyse on ennen kaikkea siitä, voidaanko ulkomaille perustettuja yhteisömuotoisia rahastoja verottaa Suomessa muiden Suomesta johdettujen yritysten tapaan vai luodaanko niille erityiset (suosivat) kriteerit, joiden nojalla ne voivat vapautua yleiseltä verovelvollisuudelta. Kyse ei siten ole hallinnollisesta taakasta vaan verovelvollisuuden määrittämisestä.

Myös hallituksen esityksen taustatiedoissa on merkittäviä puutteita. Siitä ei esimerkiksi käy lainkaan ilmi, kuinka suurta rahastojoukkoa ehdotettu lakimuutos koskee (ts. kuinka moni rahasto vapautuisi yleiseltä verovelvollisuudelta uuden pykälän seurauksena verrattuna tilanteeseen, ettei vapautussäännöstä lisätä lakiin) tai millaisista rahastoista yhteisö- ja/tai lähdeverosta vapautujissa olisi kyse. Verrokkimaiden sääntelyn kuvaukset ovat niin ikään erittäin lyhyet, vaikka käytössä olisi ollut HE 136/2020 vp:een sisältyvät suhteellisen laajat taustatiedot. Tästä johtuen HE:n perusteella on vaikea muodostaa kuvaa siitä, miten ehdotettu sääntely vertautuu muiden maiden sääntelyratkaisuihin. HE:ssä esitetään, että sääntelyratkaisu vastaisi pääpiirteittäin Tanskan ja Norjan lainsäädäntöä, mutta HE 136/2020 vp:n perusteella tämä ei tunnu vastaavan todellisuutta. Norjassa ja Tanskassa vastaavaa rahastot yleiseltä verovelvollisuudelta vapauttavaa säännöstä ei ole, ja Tanskan oikeuskäytännössäkin verovelvollisuudelta vapautuneissa rahastoissa on ollut kyse ulkopuolista tanskalaista palveluntarjoajaa käyttävistä ulkomaisista rahastoista. Suomessa ehdotetun säännöksen nojalla voivat vapautua myös sellaiset rahastot, joita tosiasiallisesti johdetaan Suomesta käsin. Myös lakiesityksen taloudellisten vaikutusten arviointi on puutteellista.